

ผลงานสร้างสรรค์เพลงลาวแพน สองชั้น สำหรับขลุ่ยวง online

สุรพงษ์ บ้านไกรทอง¹

บทคัดย่อ

ผลงานสร้างสรรค์เพลงลาวแพน สองชั้น สำหรับขลุ่ยวง online เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตการณ์ Covid – 19 มีจุดประสงค์คือ 1. สร้างสรรค์เพลงลาวแพน สองชั้น สำหรับขลุ่ยวง 2. เพื่อนำเสนอผลงานโดยใช้ระบบ online ผลงานสร้างสรรค์นี้ประกอบไปด้วย 3 ส่วนได้แก่ ส่วนต้น ส่วนเนื้อเพลงและส่วนท้ายเพลง ใช้เวลาบรรเลงประมาณ 4.38 นาที

เพลงลาวแพน สองชั้น เป็นเพลงสำเนียงลาว ที่มีทำนองไพเราะ สนุกสนาน การสร้างสรรค์ครั้งนี้ได้รับแรงบันดาลใจ คำโครงทำนองจากทางเดี่ยวและกลวิธีพิเศษที่ผู้สร้างสรรค์ได้รับการถ่ายทอดไว้ ได้แก่ เดี่ยวซอสามสาย ทางศาสตราจารย์อุดม อรุณรัตน์ เดี่ยวระนาดเอกทางครูชั้น ดุริยประณีต และเดี่ยวระนาดทุ้ม ทางครูบุญส่ง กาหลง ประกอบกับการใช้กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในเดี่ยวปี่ในของครูสุวิทย์ แก้วกระมล ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์และเดี่ยวขลุ่ยเพียงออของพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) องค์ความรู้ทั้งหมดถูกนำมาเรียบเรียง ตีความ ประยุกต์ใช้ เพิ่มเติมเม็ดทรายในการสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับการบรรเลง “ขลุ่ยวง” online ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี 3 ชนิดได้แก่ ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ และขลุ่ยอู้

จากการสร้างสรรค์ทำนอง ได้นำไปสู่นำเสนอผลงานโดยใช้ระบบ online ทั้งกระบวนการ ผลงานชิ้นนี้มุ่งหมายให้เกิดสุนทรียภาพในเชิงเพริศ (sublime) และนำเสนอทางเลือกใหม่ในการเสพและสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีไทยในสถานะแห่งความพลิกผันในปัจจุบัน

คำสำคัญ : ดนตรีไทย, สร้างสรรค์, เพลงลาวแพน, ขลุ่ยวง, online

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำสาขาดนตรีไทยศึกษา วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Email : surapongthaimusic@gmail.com

A Music Composition of Lao Pan Second Version for Thai Flute Trio Performing Online

Surapong Bankrithong

Abstract

A music composition of Lao Pan Second Version for Thai flute trio performing online was written during the pandemic of COVID-19 when Thai musicians were neither able to gather for rehearsal nor perform in public. The author aims to 1) compose Lao Pan Second Version for Thai flute trio, and 2) present the music on online platforms. The composition consists of 3 parts which are an introduction, lyrics, and a conclusion, and it is 4.38 minutes long.

Lao Pan Second Version is in the Lao scale which creates a beautiful and joyful tune. The composition was inspired by the melodic solo structures and special playing techniques passed on to the author. The melodic structures include the solos of saw sam sai (a three-stringed fiddle) arranged by Prof. Udom Arunrat, ranat ek (a Thai xylophone) by Mr. Chun Duriyapaneet, and ranat thum (a low-pitched xylophone) by Mr. Boonsong Kalong along with the special playing techniques found in the solos of pi nai (a Thai oboe) arranged by Mr. Suwit Kaewkamol and Mr. Chamnian Sithaiphon and of khlui phiang aw (a soprano Thai flute) by Phraya Phumeesawin (Jit Jittasevi). The body of knowledge was arranged, interpreted, applied, and added with artful techniques to create a piece of music that is suitable for Thai flute trio to perform online. The trio consists of 3 instruments: khlui phiang aw (a soprano Thai flute), khlui lib (a Thai flute), and khlui u (a bass Thai flute).

The composition has led to the process of passing on, conducting, and presenting the music on online platforms. The work aims to create the feeling of the sublime and offer another option to appreciate and create pieces of Thai music during a rapidly changing situation nowadays.

Keywords : Thai music, creation, Lao Pan, Thai flute trio, online

บทนำ

ขลุ่ยวง เป็นวงดนตรีไทยที่มีหลักฐานปรากฏ ในปีพุทธศักราช 2523 เป็นแถบบันทึกเสียงซึ่งมีศิลปินผู้บรรเลงได้แก่ ครูเทียบ คงลายทอง เป่าขลุ่ยอู้ ร้อยไทยรรยง แดงกูร เป่าขลุ่ยหลีบและครูสุรัชย์ แดงกูร เป่าขลุ่ยเพียงออ ที่มาของแถบบันทึกเสียงนี้ครูสุรัชย์ แดงกูรได้กล่าวว่า

แนวความคิดนี้เป็นของ ครูสุวิทย์ บวรวัฒนา อดีตเอกอัครราชทูตไทย โดยนำเฉพาะขลุ่ย 3 ชนิด คือ ขลุ่ยเพียงออ ขลุ่ยหลีบ และขลุ่ยอู้ มาบรรเลงร่วมกัน ใช้เครื่องประกอบจังหวะ คือ โทน - รำมะนา ฉิ่ง และโหม่ง บันทึกเสียงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2523 ณ ห้องบันทึกเสียงสยาม โดยมีนายแพทย์วรวิทย์ วรเวช เป็นผู้ควบคุมการบันทึกเสียง ครูสุวิทย์ บวรวัฒนา เป็นผู้คัดเลือกเพลง โดยคัดเลือกเพลงที่มีชื่อเกี่ยวกับนกทั้งหมด 4 เพลง ได้แก่ เพลงนกเขาขแมร์ เถาสาธิตาเขมร เถา การเวก เถา และสาธิตาชมเดือน สามชั้น (สุรัชย์ แดงกูร, สัมภาษณ์, อ้างถึงในฐานิสร์ พรณรายณ์, 2553, น. 39)

หลังจากงานบันทึกเสียงชุดดังกล่าวปรากฏขึ้นแล้ว ก็มีผลงานในลักษณะเดียวกับขลุ่ยวงปรากฏขึ้นอีกหลายผลงาน เช่น แถบบันทึกเสียง ลมไม่รู้ไรย ฉลองอายุ 72 ปี ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ผลงาน ของวงกอไม้ ผลงานของโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน ผลงานของคณะศิษย์ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ผลงานของคณะศิษย์ครูป๊อบ คงลายทอง ผลงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นต้น ซึ่งในบางครั้งวงดนตรีในลักษณะนี้อาจจะมีชื่อเรียกอื่น เช่น วงสามขลุ่ยไทย วงขลุ่ยหมู่ แต่ลักษณะของการรวมวง และรูปแบบของการบรรเลงคล้ายคลึงกัน บทเพลงที่บรรเลงด้วยขลุ่ยวง โดยส่วนมากจะเป็นเพลงประเภทสองชั้น เพลงเถา หรือเพลงที่สามารถบรรเลงโดยอาศัยลูกเล่น เม็ดพราย ในเรื่องของการใช้ช่วงเสียงที่ใช้คุณลักษณะของขลุ่ยทั้ง 3 ชนิดที่มีทั้งเสียงสูง กลาง ต่ำได้อย่างหลากหลาย ลักษณะของรูปแบบ ลีลา และสุนทรียภาพที่เกิดขึ้นของวงดนตรีขลุ่ยวงจึงเป็นรูปแบบที่แตกต่างจากวงดนตรีไทยประเภทอื่น ๆ ด้วยมีคุณลักษณะพิเศษที่มีเครื่องดำเนินทำนองเฉพาะเครื่องเป่าเท่านั้น

เพลงลาวแพน สองชั้น เป็นบทเพลงประเภทเพลงเดี่ยว ซึ่งหมายถึงเพลงที่มีไว้เพื่ออวดฝีมือ อวดทักษะไหวพริบ และอวดวิธีการเรียบเรียงทางของผิประพันธ์ทางเดี่ยว มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญญ์ (2523, น. 560) ได้กล่าวว่า

เพลงลาวแพนนี้ บางทีก็เรียกว่า ลาวแพนใหญ่ ซึ่งคู่กับลาวแพนน้อย บางท่านสันนิษฐานว่าเดิมคงจะชื่อลาวแคน คือ เพลงลาวที่เป่าแคน แล้วจึงเรียกเพี้ยนมาเป็นลาวแพน แต่ว่าในโบราณก็มีการพ้องรำชนิดหนึ่ง เรียกว่า รำแพนหรือพ้องแพน จะมาจากเพลงสำหรับพ้องชนิดนี้ได้บ้างกะมัง ทั้งนี้ก็สุดแต่ท่านผู้รู้จะวินิจฉัย แต่เพลงลาวแพน สำหรับเดี่ยวนี้ ท่านโบราณจารย์ได้นำเพลงลาวต่าง ๆ

เข้ามาติดต่อกันเป็นเรื่อยไปอีกหลายเพลง เช่น เพลงลาวสมเด็จ ลาวแพนน้อย เป็นต้น
 และในโบราณทีเดียว ก็ดูเหมือนจะคิดผูกขึ้นสำหรับเดี่ยวปีในเท่านั้น ต่อมาจึงถึง
 จะเซ่ แล้วจึงได้แผ่ออกไป ถึงเดี่ยวเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ ทุกอย่าง

จากข้อความดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบทเพลงลาวแพนนี้ ยังสามารถสรุปแน่ชัดได้ว่ามีที่มา
 จากไหน ทั้งนี้ ในภายหลังยังมีนักวิชาการหลายท่านสันนิษฐาน ดีความถึงที่มาของบทเพลงลาวแพนไว้
 เช่น ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ศิลปินแห่งชาติ สันนิษฐานว่าลาวแพนมาจากสาวแพน หรือชื่อเขียนของ
 จิตร ภูมิศักดิ์ที่กล่าวว่าเป็นเพลงที่สะท้อนวิญญูณ แห่งการต่อสู้ของประชาชน (สมชาย ปรีชาเจริญ,
 2564, น. 53)

อย่างไรก็ตาม บทเพลงลาวแพนยังคงเป็นบทเพลงที่มีความไพเราะ ได้รับความนิยมใน
 วงการดนตรีไทย มีการเรียบเรียง ประดิษฐ์ทางเพลงในแต่ละสำนักต่าง ๆ สำหรับเครื่องดนตรีทุก
 ประเภท แต่ยังไม่มีการเรียบเรียงเพลงลาวแพน สองชั้น สำหรับการบรรเลงขลุ่ยวง ซึ่งมีความน่าสนใจ
 ในเรื่องของการใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าล้วนบรรเลง และมีช่วงเสียงสูง กลาง ต่ำอย่าง
 ครบถ้วน จึงได้ทดลองนำเพลงนี้มาเรียบเรียงใหม่ โดยมีความเชื่อว่า บทเพลงแม้จะเป็นเพลงเดียวกัน
 แต่ได้รับการเรียบเรียง หรือบรรเลงต่างเวลา ต่างบริบทสังคม ต่างสิ่งแวดล้อม ย่อมได้สุนทรียภาพที่
 ต่างกัน

ในสภาวะวิกฤตการณ์ Covid -19 ที่สังคมร่วมเผชิญกันอยู่นี้ เป็นเรื่องที่ท้าทาย
 ความสามารถในการเรียบเรียงบทเพลงซึ่งธรรมชาติของดนตรีไทยนั้นมักจะต้องมีการทดลองบรรเลง
 โดยลูกศิษย์ เป็นกระบวนการในเชิงร่วมคิดร่วมทำ ร่วมวิจารณ์ ร่วมสร้างสรรค์ ร่วมปรับเปลี่ยน ชัด
 เกลาทางเพลงจนผลงานออกมาเป็นที่พอใจในแต่ละสำนัก รวมถึงความท้าทายต่อขนบแบบแผนการ
 เรียนการสอน และการนำเสนอดนตรีไทยเชิงอนุรักษ์ที่มักจะคุ้นเคยกับการชมดนตรี การแสดงสด การ
 ผัสสัมผัสบรรยากาศที่นอกเหนือจากเสียงดนตรี รวมถึงสิ่งแวดล้อมในขณะบรรเลงอันเป็นมนต์เสน่ห์ที่
 แตกต่างจากดนตรีอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้อยู่ในบริบทสังคมได้อย่างปลอดภัย

ด้วยความพลิกผันของสถานการณ์ในปัจจุบัน งานผลงานสร้างสรรค์เพลงลาวแพน สอง
 ชั้น สำหรับขลุ่ยวง online จึงได้เกิดขึ้น เพื่อทดลองสร้างสรรค์บทเพลงลาวแพน สองชั้น สำหรับขลุ่ย
 วง ซึ่งยังไม่มีปรากฏมาก่อน และทดลองปรับเปลี่ยนวิธีการและรูปแบบการนำเสนอ ให้มีการ
 ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมระดับศึกษาติดกับวัฒนธรรมสมัยนิยม โดยใช้ช่องทาง online ตาม
 Platform ที่ได้รับความนิยมเช่น Youtube Facebook เป็นต้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างสรรค์เพลงลาวแพน สองชั้นสำหรับขลุ่ยวง
2. เพื่อนำเสนอผลงานโดยใช้ระบบ online

วิธีการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ครั้งนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
2. สร้างเค้าโครงบทเพลงจากการวิเคราะห์บทเพลงลาวแพนที่ปรากฏในทางเดียวเครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่ผู้สร้างสรรค์ได้รับการถ่ายทอดดังต่อไปนี้ ได้แก่เดี่ยวปี่ใน ทางจางวางท้าว พาทย์โกศล เดี่ยวซอสามสาย ทางศาสตราจารย์อุดม อรุณรัตน์ เดี่ยวระนาดเอกทางครูชื่น ดุริยประณีต เดี่ยวระนาดทุ้ม ทางครูบุญส่ง กาหลง เดี่ยวจะเข้ทางครูทองดี สุจริตกุล และทางครูนิภา อภัยวงศ์ เนื่องจากเป็นที่ทราบกันในการดนตรีไทยว่าเพลงลาวแพน เป็นเพลงเดี่ยวที่ไม่มีทางฆ้องเฉพาะ เพราะเป็นเพลงเดี่ยวโดยกำเนิดและแต่ละทาง แต่ละสำนักก็มีโครงสร้างเพลงไม่เท่ากัน จึงต้องสร้างเค้าโครงทำนองขึ้นมาใหม่
3. เมื่อสร้างเค้าโครงทำนองได้แล้ว จึงนำมาวิเคราะห์บันไดเสียงโดยการจำแนกกลุ่มเสียง ปัญจมูลตามทฤษฎีของรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี วิเคราะห์วรรคเพลงและจัดการออกแบบเค้าโครงสำหรับการบรรเลงขลุ่ยวง ว่าวรรคเพลงใดเหมาะสมสำหรับขลุ่ยชนิดใด
4. สร้างสรรค์บทเพลงจากการตีความอารมณ์เพลงจากบทร้องเพลงของสำนักพาทย์โกศลนำแนวคิดอารมณ์เพลงมาเรียบเรียงทำนองทางขลุ่ยเพียงออ ทางขลุ่ยหลีบ ทางขลุ่ยอู้ให้มีการสอดทำนองตามช่วงเสียงของขลุ่ยแต่ละชนิดรวมถึงทดลองใช้คู่เสียง และกลวิธีพิเศษต่าง ๆ เพื่อสะท้อนอารมณ์เพลงและแสดงศักยภาพของขลุ่ยวง
5. ทดลองบันทึกเสียง ปรับตกแต่ง แก้ไข
6. นำเสนอบทเพลงทาง online

ผลจากการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์เพลงลาวแพน สองชั้น สำหรับขลุ่ยวง ครั้งนี้ พบว่าเพลงลาวแพน สองชั้น เป็นเพลงสำเนียงลาว ที่มีทำนองไพเราะ สนุกสนาน มีลีลาน่าฟัง การสร้างสรรค์ครั้งนี้อาศัยเค้าโครงภาพรวมทำนองจากโน้ตเดี่ยวปี่ใน ทางจางวางท้าว พาทย์โกศลที่ตกทอดมาถึงครูสุวิทย์ แก้วกระมล ซึ่งท่านได้มอบให้แก่ผู้สร้างสรรค์เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2555

ภาพที่ 1 โน้ตเพลงลาวแพน ทางจางวางท้าว พาทย์โกศล ลายมือครูสุวิทย์ แก้วกระมล
ที่มา : สรพงษ์ บ้านไกรทอง

เมื่อได้มองเห็นโครงสร้างของเพลงแล้ว จึงประยุกต์เอาองค์ความรู้ทางเดียวจากการสั่งสมประสบการณ์ดนตรีที่ผู้สร้างสรรค์ผลงาน ได้รับการถ่ายทอดเพลงลาวแพนไว้ ได้แก่เดี่ยวซอสามสาย ทางศาสตราจารย์อุดม อรุณรัตน์ เดี่ยวระนาดเอกทางครูชื่น ดุริยประณีต เดี่ยวระนาดทุ้ม ทางครูบุญส่ง กาหลง เดี่ยวจะเข้ทางครูทองดี สุจริตกุล และครูนิภา อภัยวงศ์ นำมาวิเคราะห์ออกแบบเป็นโครงสร้างของบทเพลง ซึ่งสามารถสรุปได้สามส่วนคือ ส่วนต้น ส่วนเนื้อเพลง และส่วนท้ายเนื้อเพลง กลุ่มเสียงปัญญาจุลที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์ครั้งนี้คือ กลุ่มเสียงปัญญาจุล ฟ ซ ล ด ร

การตีความในส่วนของอารมณ์เพลงนั้น ใช้การตีความจากบทร้องที่ครูเจริญ พาทย์โกศล ขับร้องในแผ่นเสียงตรา Columbia ความว่า “ถึงบ้านมอญเข้า เห็นลูกสาวมอญยืน ล้วนแต่พีนุ่นงุงมุงตาดู ห่มผ้าปกไหล่ ใส่ต่างหู บางคนนั้นรุ่นสาวขาน่าเอ็นดู เหมือนดังลูกน้อยตุ รักเจ้าสร้อยฟ้าเอย เอวองค์อ่อนแอ้น แขนก้กลม หวีผมก็พอสัมกับควงหน้า เฟ่งไปก็มีไ้พระลูกยา ส่งภาษา กันเป็นมอญ ข้อนอกเสียงดิงดิง” ทำให้จินตภาพของผู้สร้างสรรค์นึกไปถึงการมองเห็นหญิงสาวที่นึกว่าเป็นลูกแต่ก็มีไ้กลับเป็นหญิงคุยกันเป็นภาษามอญแทน ท่วงทำนองที่ออกมาจึงต้องมีความกระชับ อ่อนหวาน อ่อนแอ้น ใช้เสียงสูงให้โดดเด่นกว่าเสียงต่ำ

การสร้างสรรค์ทำนองในครั้งนี้ มีจุดเด่นที่น่าสนใจได้แก่

1. ส่วนขึ้นต้นเพลง โดยปกติเพลงลาวแพนมักจะขึ้นเพลงตามโน้ตเพลงดังนี้

---	-- ล	-- ซ	ฟ ซ ล	- ด ล	ฟ ซ ล	ด ร ช	ฟ - ร
-----	------	------	-------	-------	-------	-------	-------

แต่ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ทำนองดังต่อไปนี้

---	---	ฟ ซ ล	รด์ล ด์ ฟ	- -ซัฟร์	ด - ล	ฟ ซ ล	ด - ร
-----	-----	-------	-----------	----------	-------	-------	-------

ในส่วนของการขึ้นต้นบทเพลงนั้น ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างทำนองขึ้นเพลงขึ้นใหม่ โดยเปลี่ยนเสียงในท่อนที่ 4 ซึ่งโดยปกติเป็นเสียงลา แต่ในครั้งนี้นี้เปลี่ยนไปใช้เสียงฟาสูง เพื่อสร้างความฉงนสงสัย เหมือนกับการมองเห็นผู้หญิงสาวสวยในครั้งแรก ก็เกิดอาการตกใจว่าสิ่งที่เห็นนั้นใช่หรือไม่ใช่ คนที่ตนรู้จัก ในทางดนตรีเรียกว่าการใช้ความคาดหวัง คาดหวังให้ผู้ฟังที่เคยชินกับเพลงนี้ อยากรู้ได้ยินเสียงลา ซึ่งจะพบในท่อนที่ 6 แทน

2. การจัดการกระสวนจังหวะเมื่อพบทำนองซ้ำ เช่น ทำนองหลักว่า

---	---	ฟ ด์ ร	ด - ล	ด ซ ล	ซ - ฟ	ซ ฟ ล	ซ ฟ ร
---	---	ฟ ด์ ร	ด - ล	ด ซ ล	ซ - ฟ	ซ ฟ ล	ซ ฟ ร

ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ได้เรียบเรียงทำนอง โดยใช้การเปลี่ยนกระสวนจังหวะให้มีการใช้โน้ตตัวที่ 1 โน้ตตัว 3 ของห้องเพลง ซึ่งเป็นโน้ตเพลงที่ใช้จังหวะยก ทำให้บทเพลงมีลีลาที่ฟังดูแล้วมีความไม่ปกติ ดังโน้ตเพลงต่อไปนี้

---	---	ฟ ด์ ร	ด ซ ล	- ซ ล	ซ - ฟ	ซ ฟ ล	ซ ฟ ซ
- ฟ ร	---	ฟ ด์ ร	ด ล -	ร ด์ ล	ซ ฟ -	ฟ ซ ล	ด - ร

จากโน้ตเพลงดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นอกจากมีการเปลี่ยนกระสวนจังหวะแล้วยังมีการใช้การเอื้อนเสียงและการเปลี่ยนเส้นแนวทำนอง จากทำนองขาลงในท่อนที่ 8 ของบรรทัดที่ 2 เป็นทำนองขาขึ้นแทน ทำให้บทเพลงในช่วงนี้มีความน่าสนใจ ฟังแล้วมีลีลาที่แปลกไปจากลาวแพนสำนวนอื่น ๆ

3. การแบ่งหน้าที่ของขลุ่ยทั้งสาม เนื่องจากศักยภาพของวงดนตรีขลุ่ยวงนี้ มีสิ่งที่น่าสนใจคือการมีช่วงเสียงที่ขลุ่ยแต่ละเลาทำได้แตกต่างกัน จึงมีการจัดการในหลายช่วงที่เป็นทำนองซ้ำ โดยให้ขลุ่ยทั้งสามแบ่งหน้าที่ในส่วนของตน เช่น ขลุ่ยอุ้มบรรเลงเสียงต่ำ ขลุ่ยเพียงออบรรเลงเสียงกลาง และขลุ่ยหลีบบรรเลงเสียงสูงซึ่งในบางครั้งจะกระทำพร้อมกัน ในบางครั้งจะกระทำคนละครั้ง เช่นทำนองดังต่อไปนี้

ขลุ่ยอู้	ขลุ่ยเพียงออ	ขลุ่ยหลีบ	พร้อมกัน
ด	ด	ดํ	-
ล ด ร	ล ด ร	ลํ ดํ ร	ล ด ร

4. การใช้คู่เสียง เนื่องจากคุณสมบัติของขลุ่ยทั้งสามเลาในวงดนตรีนี้ มีช่วงเสียงที่แตกต่างกัน ศักยภาพหนึ่งที่ได้นำมาใช้คือการใช้คู่เสียง เป็นเสียงประสาน ซึ่งในทางดนตรีไทยมักปรากฏอยู่ในเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เช่นการตีเสียงโถ่ง (คู่ 4) โคล้งของฆ้องวงใหญ่ (คู่ 5) การติดกระหนาบสายเอกสายทุ้มของจะเข้ (คู่ 4) การสีกู่เสียงประสาน (คู่ 4) ของซอสามสาย แต่ในส่วนเครื่องเป่าประเภทที่มีดาก เช่น ขลุ่ยนั้นไม่สามารถสร้างเสียงประสานด้วยตัวเองได้ ต้องอาศัยการเรียบเรียงที่เรียกว่าการแปรทำนองหรือการสอดทำนองจึงจะประสานเสียงได้ การสร้างสรรค์ในครั้งนี้จึงได้ยกเอาภูมิปัญญาที่มักจะปรากฏอยู่ในเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เครื่องดีด เครื่องสี จากการวิเคราะห์กลวิธีพิเศษในบทเพลงลาวแพน มาใช้ในการสร้างสรรค์ เช่นการใช้คู่ 3 คู่ 4 คู่ 5 คู่ 6 ที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงหลายจุด ทำให้บทเพลงเกิดมิติของการประสานเสียงโดยใช้ชั้นคู่เสียง การประสานเสียงเช่นนี้จะให้ความรู้สึกแตกต่างจากการประสานเสียงตามแบบทฤษฎีดนตรีตะวันตก

5. การใช้กลวิธีพิเศษที่ปรากฏในเดี่ยวปีในของครูสุวิทย์ แก้วกระมล ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์และเดี่ยวขลุ่ยเพียงออของพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) นำมาประยุกต์และสร้างสรรค์กลวิธีพิเศษขึ้นใหม่ กลวิธีพิเศษที่นำมาใช้นี้ ในเพลงเดี่ยวของโบราณนั้นไม่มีปรากฏใช้ในเพลงเดียวกัน เนื่องจากสำนักแต่ละสำนักจะใช้นิ้ว ใช้ทางของตน ในสำนักของพระยาภูมิเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ก็จะไม่ใช้กลวิธีที่สำนักของครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ใช้ เป็นต้น ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้จึงนำเอากลวิธีพิเศษที่พบในเดี่ยวปีใน เดี่ยวขลุ่ยเพียงออของทั้งสามสำนักมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน เช่น การแผ่กลม การควง การพรม การกระพือ การดัดลม การใช้ลมเดี่ยว การอมลม การระบายลม การครั้นเสียง ลมใบไม้ร่วง ลมปลายลิ้น และได้สร้างสรรค์กลวิธีพิเศษขึ้นใหม่จำนวน 4 กลวิธีได้แก่ ได้แก่ ควงปลายลิ้นปลายลม พรมนิ้วหลอก นิ้วแหบ นิ้วซิก ซึ่งเป็นกลวิธีพิเศษที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้ในบทเพลงนี้โดยเฉพาะ

6. การจบท่อนเพลง ได้ใช้กลวิธีที่ปรากฏจากเดี่ยวปีใน ปีชวา ขลุ่ย ซอ ที่เรียกว่า “ทิ้งทวน” มาใช้ในท่อนจบ ซึ่งจะทำให้บทเพลงในช่วงท้ายมีความประทับใจแก่ผู้ฟัง น่าสนใจและแสดงจินตภาพของอารมณ์เพลงที่ผู้สร้างสรรค์ได้ตีความจากบทร้องที่กล่าวว่า “ซ่อนอกเสียงตึงตึง”

การสร้างสรรค์ครั้งนี้มีจุดเด่นน่าสนใจที่จะนำเสนอในบทความนี้ 6 ประการเพื่อความกระชับและยกให้เห็นจุดเด่นของการสร้างสรรค์ในครั้งนี้อย่างแท้จริง แต่ในรายละเอียดของบทเพลงนั้นยังมีความน่าสนใจในแง่ของทฤษฎีดนตรี การตีความบทเพลงอยู่อีกหลายจุดซึ่งจะนำเสนอในลำดับต่อไปหากมีโอกาส ในการสร้างสรรค์ครั้งนี้ผู้สร้างสรรค์มุ่งหมายให้เกิดสุนทรียภาพในเชิงเพริศ (sublime) ซึ่งผู้ฟังอาจจะรู้สึกแปลกใจ น่าทึ่ง น่าพิศวง หรือรู้สึกถึงพลังแห่งการตีความที่ผู้สร้างสรรค์

ได้ออกแบบไว้ เป็นสิ่งที่ผู้สร้างสรรค์หมายมุ่งให้เกิดการนำเสนอทางเลือกใหม่ในการเสพดนตรีไทยแบบสีกขิตและนำเสนอการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีไทยในสภาวะแห่งความพลิกผันในปัจจุบัน

สำหรับการนำเสนอในทาง online นั้น ผู้สร้างสรรค์ได้เลือก Platform ที่ได้รับความนิยมเช่น Youtube และ Facebook เป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานวิจัย ซึ่งจะเผยแพร่หลังจากที่มีการนำเสนอครั้งแรกผ่าน Platform Online Zoom Meetings ในการประชุมวิชาการงานสร้างสรรค์ด้านศิลปกรรมระดับชาติครั้งที่ 2 จัดโดยคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อภิปรายผล

การสร้างสรรค์เพลงลาวแพน สองชั้นในครั้งนี มีการตีความที่แตกต่างจากการตีความบทเพลงในแบบฉบับของดนตรีไทยแบบสีกขิต โดยใช้เนื้อหาจากบทร้องของสำนักดนตรีบ้านพาทย์โกสศ ซึ่งจะมีความแตกต่างจากบทร้องและการตีความบทเพลงของนักวิชาการหลายท่าน เช่น การตีความบทเพลงของจิตร ภูมิศักดิ์ที่กล่าวว่าเพลงลาวแพนเป็นเพลงที่สะท้อนวิญญาน แห่งการต่อสู้ของประชาชน (สมชาย ปรีชาเจริญ, 2564, น. 53) ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่ศิลปินพึงกระทำได้หากศิลปินผู้นั้นมีความคิด มีปรัชญา มีความเชื่อ มีประสบการณ์ที่ต่างกััน ดังนั้นบทเพลงลาวแพนที่นำเสนอในครั้งนี จึงเป็นบทเพลงที่นำเสนอด้วยจิตของผู้สร้างสรรค์ที่เกิดจินตภาพจากการตีความอย่างมีทิศทางที่แตกต่างกับศิลปินท่านอื่น ผู้สร้างสรรค์คิดว่าสิ่งที่ทำนี้คือการปรุงแต่ง วัตถุดิบที่โบราณจารย์ได้สั่งสมและส่งต่อ เป็นการต่อเติมกิ่งก้านของแขนงวิชาให้ดำเนินรอยต่อไปได้ ด้วยการเข้าถึงอย่างบนอบมิได้ลบหลู่หรือท้าทายต่อศาสตร์ดนตรีไทย ด้วยความเชื่อของผู้สร้างสรรค์ว่า “ดนตรีไทยย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยได้ แต่จิตวิญญานของดนตรีไทยยังคงอยู่มิเปลี่ยนแปลง เฉกเช่นคนไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมแต่จิตวิญญานแห่งความเป็นไทยยังอยู่ในตัวคนไทยนั่นเอง”

ข้อเสนอแนะ

การสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับขลุ่ยวง ในปัจจุบันถือเป็นงานทดลองของนักดนตรีไทยที่ยังไม่มีแบบแผน ขนบ วิธีการที่ตายตัวว่าควรจะเป็นเช่นใด ต้องทำอย่างไร ดังนั้นหากผู้ที่สนใจ ชื่นชอบ หลงเสน่ห์ของเสียงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า ก็ควรจะทดลองนำขลุ่ยวงไปบรรเลง โดยเรียบเรียงเพลงต่าง ๆ ขึ้นมาใหม่จากเพลงที่ง่าย ๆ เช่น เพลงลาวครวญ เพลงพม่าเห่ เพลงเขมรไทรโยค หรือเพลงเดี่ยวที่น่าสนใจอย่างเพลงเดี่ยวกราวใน ที่มีโยนถึง 6 แห่ง และมีช่วงเสียงที่สามารถแบ่งหน้าที่ของขลุ่ยทั้ง 3 เลาบบรรเลงอย่างโดดเด่นและเต็มศักยภาพในแต่ละโยนได้เป็นอย่างดี

สำหรับครู อาจารย์ผู้สอนดนตรีไทยในยุค Covid 19 สามารถนำแนวคิดจากบทความนี้ไปปรับเปลี่ยน อาจจะไม่จำเป็นต้องมีขลุ่ยถึงสามชนิด แต่ทดลองขลุ่ยเพียงออชนิดเดียวแต่เรียบเรียงให้เป็นแนวทำนองที่ต่างกััน โดยใช้บทเพลงที่ไม่ยาก อาจจะเป็นบทเพลงที่มีเพียงสามเสียง ห้า

เสียง เพื่อใช้สำหรับนักเรียนที่เรียนผ่านระบบ online ซึ่งผู้เรียนน่าจะมี乐趣 ทำท่าย และ
ปลอดภัยโรคระบาดได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ฐานิสร์ พรรณรายน์. (2553). วิเคราะห์การสอดทำนองเครื่องเป่าในวง 3 ขลุ่ยไทยทางครูปี่
คงลายทอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ชัยเสรี. (2559). สังคีตลักษณะวิเคราะห์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญท์. (2523). ฟังและเข้าใจเพลงไทย. กรุงเทพฯ : ไทยเชม.
- สมชาย ปรีชาเจริญ. (2564). ชีวิตและศิลปะ. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : ศรีปัญญา.